

УДК 343.71(569.5)

Айман Хусейн Мухаммед аль Орими

ПОНЯТТЯ ПРЕДМЕТУ КРАДІЖКИ ЗА КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОМ ЙОРДАНІЇ

Предметом крадіжки, за кримінальним правом Йорданії, може бути майно як річ матеріальної особи, яке має вартість і належить за правом власності певній особі [1]. Вартість — це, якщо можна так висловитися, цивільне життя власності. Саме у вартості власність набуває суспільного значення і здатності передаватися від однієї особи до іншої. Вартість, як вказують українські фахівці, має грошовий вираз у вигляді ціни [2].

Розпочати розгляд цього визначення предмета крадіжки, передбаченого кримінальним правом Йорданії, слід з більш загальних проблем. Одна з них — це ставлення законодавця до різних форм власності. Законодавство України, як відомо, виділяє сьогодні три форми власності: державну, колективну і приватну. Таке ставлення українського законодавця до даного питання пов'язане, на нашу думку, з економічною системою, що була чітко визначена як в Україні, так і в колишньому СРСР в момент прийняття КК України в 1961 році. У зв'язку з цим у нині діючому КК України злочини проти приватної та колективної власності виділені і вміщені у другому розділі КК, а злочини проти індивідуальної (приватної) власності виділені і вміщені у п'ятому розділі.

В свою чергу, законодавство Йорданії не проводить такої відмінності форм власності, що знаходить відображення у всіх галузях законодавства. Має це відношення і до кримінального законодавства Йорданії. У розділі 11 КК Йорданії дається лише загальне визначення злочинів проти власності і проводиться поділ відповідальності в залежності від форм [3].

Якщо говорити більш конкретно, то якість предмету крадіжок за законодавством Йорданії може бути різна: рухоме майно (наприклад, дорогоцінне каміння, носильні речі та ін.). Твори літератури, му-

зичні твори і т. п. також можна, на нашу думку, віднести до предмету крадіжки. Літературні, наукові та художні твори є лише тоді доступними публіці, коли вони представлені поза приватним приміщенням або коли копії твору пропонуються для продажу, внайма, у тимчасове користування або іншим чином розповсюджуються чи показуються поза згаданим приватним приміщенням. І таке майно, як вважається в Йорданії, може виступати як предмет крадіжки, але як предмет воно виступає лише при здійсненні крадіжки, грабежу, розбою, вимагання [4].

Слід уточнити, що в цілому до предмету злочинів проти власності можна віднести й нерухоме майно (будинок, квартира, земельна ділянка та ін.). Таке майно може виступати при здійсненні некорисливих посягань проти власності, наприклад, при знищенні чи пошкодженні майна. Не можна, звичайно, перемістити з одного місця в інше нерухоме майно, що відбувається при крадіжці [5].

Предмет крадіжки, як рухоме майно, повинен мати певні ознаки. По-перше, предметом може бути кожна річ, в тому значенні, що кожна така річ є самостійною сутністю в зовнішньому світі. Ця річ повинна бути корисною для людини, тобто вона має бути здатна об'єктивно задовольняти запити як конкретної людини, так і будь-яких інших осіб.

Річ, за кримінальним правом Йорданії, може вважатися предметом крадіжки, навіть якщо держава забороняє вільно використовувати цю річ або вводить яку-небудь заборону на її використання. Але заборона чи обмеження в користуванні якою-небудь річчю громадянами, не виключає можливості використовувати цю річ державою через державні органи. В певних випадках на такі речі зберігається право власності держави. Це, наприклад, зброя, наркотики. Так, наркотики, що мо-

жуть бути конфісковані державою або просто належати державі, можуть за законодавством Йорданії виступати як предмет крадіжки, що належить державі. Тут є більш загальна проблема, що по-різному регламентується цивільним і кримінальним правом. Це проблема придбання і володіння. Встановлено, що коли за цивільним правом Йорданії фізична особа не має права придбати і володіти річчю, то держава має право придбати цю річ. Такі діяння державних органів визнаються правомірними, навіть якщо це заборонено робити фізичним особам за цивільним правом Йорданії.

До майна, яке володіє кримінально-правовими якостями предмету, можна віднести майно, що не відповідає ознакам володіння, якщо при цьому виходити з положення цивільно-правової теорії Йорданії. Але в кримінальному праві якість володіння зберігається навіть тоді, коли майно у потерпілого знаходилося незаконно. Тому вилучення майна у особи, яка сама його, наприклад, викрала, визнається крадіжкою. З цього приводу можна навести російське прислів'я "Злодій у злодія дубинку викрав".

Це дозволяє зробити попередній висновок про те, що які-небудь предмети, що не вважаються майном за цивільним правом, можуть вважатися майном, скоріше предметом, за кримінальним правом Йорданії у злочинах проти власності.

Деяка характеристика вказаних вище ознак. Як уже відзначалося, щоб річ стала предметом крадіжки, вона повинна мати певну цінність. Наприклад, один волосок з голови людини не може вважатися предметом крадіжки, оскільки він не має цінності. Та на відміну від кримінального права України, цінність, яка має бути властива предметам крадіжки, за кримінальним правом Йорданії може бути не лише матеріальною. Цілком можливо, що за кримінальним правом Йорданії така цінність може бути духовна чи культурна і, по-друге, вона може задовольняти об'єктивні запити не лише групи осіб, а й однієї людини. Наприклад, особистий лист, сімейне листування чи мемуари, можуть бути предметом крадіжки за кримінальним законодавством

Йорданії, причому на такі якості речі звертається навіть велика увага під час кваліфікації скоєного.

Пленум Касаційного суду Йорданії, коментуючи це положення, підкреслював, що при скоєнні крадіжки і переходу майна від власника до викрадача, важливо звернути увагу не лише на матеріальну вартість вкраденої речі. Дуже важливо враховувати, якого морального збитку завдали подібні діяння потерпілому.

Звичайно, такий підхід не применшує матеріальної вартості речі. Наприклад, якщо вартість викраденого предмета дуже мала, то подібна крадіжка може розглядатися як здійснена при наявності пом'якшуючих обставин (ст. 427 КК Йорданії).

Якщо говорити про предмети, що не підпадають під вказані вище ознаки, то, наприклад, це може стосуватися людей взагалі і конкретної людини, зокрема. Зараз в цивілізованих країнах не визначають грошової вартості людини. Така вартість була відмінена після того, як в державах було ліквідоване кріпосне право. Сьогодні, наприклад, в дуже багатьох країнах отримав розповсюдження такий вид злочину як захоплення заручника.

В той же час частина людського тіла, його атрибути можуть бути предметом крадіжки (волосся, зуби, кров та ін.). Так, наприклад, жінка, яка зрізала своє волосся (не один волосок, як вказувалося раніше, а саме певну кількість волосків) і це волосся планувалося продати, воно може в свою чергу стати предметом крадіжки. Предметом крадіжки можуть стати і штучні частини людського тіла, звичайно, якщо вони мають певну цінність. Наприклад, штучні ноги, руки, зуби.

За кримінальним законодавством Йорданії, при певних умовах, предметом крадіжки може стати й труп, зокрема, конкретний труп, що залишений в музеї через свою наукову чи історичну цінність. Наприклад, мумія може бути визнана предметом крадіжки. Предметом крадіжки може бути й майно, що знаходиться на трупі чи при ньому, при цьому не має значення, де і при яких обставинах настала смерть особи.

Діяння конкретної особи будуть роз-

глядатися як крадіжка і в тих випадках, якщо вона заволоділа майном, яке перебуває поза потерпілим, та останній знає, де воно знаходиться. Наприклад, якщо потерпілий перебуває вдома, а його легковий автомобіль знаходиться на вулиці, то заволодіння таким майном повинне розглядатися як крадіжка. Та якщо майно вийшло з-під фактичного володіння власника, наприклад, віднесене водою при повені, то заволодіння таким майном не повинне розглядатися як крадіжка.

Речі, що становлять загальну спільну власність громадян, теж не можуть бути предметом крадіжки з боку одного з цих власників. Протиправне заволодіння одним з власників частками майна, що належить іншому власникові, розв'язується в порядку цивільного судовиробництва.

Спеціальне місце у визначенні предмету крадіжки посідають документи. В Йорданській юридичній літературі висловлюється думка, згідно з якою з великої кількості документів, що можуть бути протиправно вилучені, предметом крадіжки можуть бути лише грошові знаки та державні цінні папери, що знаходяться в обігу і становлять собою еквівалент вартості.

Однак обмежувати предмет злочину лише грошовими знаками та державними цінними паперами буде не досить вірно. Предметом крадіжки, на нашу думку, можуть бути і документи, що виконують роль грошового еквівалента (наприклад, приватизаційні чеки, приватизаційні сертифікати, білети різних грошово-речових лотерей, поштові марки і т. п.). Однак слід враховувати, що протиправне заволодіння документами, які самі собою не мають конкретної цінності, а містять в собі лише право на отримання майна (квитанції на одержання багажу, товарні чеки тощо) і виступають як засіб для наступного заволодіння майном і його вилучення, слід розглядати як приготування до крадіжки.

Не є крадіжкою обманний ухил від передачі майна, яке мало надійти в дохід держави чи колективної організації у зв'язку з законом договору чи на інших підставах. Наприклад, ухил від сплати податку, ухил від внесення своєї

суми мита, що належить сплатити під час угоди купівлі-продажу, ухил від платежу за електроенергію чи користування транспортними засобами і т. д.

Вищесказане дозволяє нам зробити висновок про те, що предметом злочину крадіжки по кримінальному праву Йорданії є рухоме майно, яке належить іншій особі, яке має вартість, задовольняє матеріальні та моральні потреби людини. І при відсутності цих трьох ознак:

- рухоме майно,
- належить іншій особі,
- матеріальний та моральний характер, не можна проводити кваліфікацію злочинів проти власності, таких як крадіжка.

Література:

1. Каміль Аль Саїд. Злочин проти власності. — Амман, 1991. — С. 40 (арабською мовою).
2. Стрельцов Е. Л. Экономическая преступность в Украине. — Одесса, АО БАХВА, 1997. — С. 12.
3. Кримінальний кодекс Йорданії. — Амман, 1991 (арабською мовою). Кримінальний кодекс України. — Харків, 1997.
4. Цивільний кодекс Йорданії. — Амман, 1991, і Торгівельний кодекс Йорданії. — Амман, 1985 (арабською мовою).
5. Каміль Аль Саїд. Злочин проти власності. — Амман, 1991. — С. 51 (арабською мовою).
6. Доктор Махмуд Наджиб Хусні. Кримінально-правова боротьба з крадіжками. — Каїр, 1982. — С. 33 (арабською мовою).
7. Мундер Альфадал. Загальна теорія цивільного права. — Амман, 1995. — С. 195 (арабською мовою).
8. Каміль Аль Саїд. Злочин проти власності. — Амман, 1991. — С. 48 (арабською мовою).
9. Збірник постанов пленуму Касаційного Суду Йорданії. 1982-93 рр. № 48-78. — С. 749 (арабською мовою).
10. Garçon E. Code penal Annote I le vol. Paris, 1952.
11. Каміль Аль саїд. Злочин проти власності. — Амман, 1991. — С. 49 (арабською мовою).
12. Матышевский Л. С. Преступление против собственности и смежные с ним преступления. — ЮРНКом. — Киев, 1996.
13. Там же.